

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr H. Bavinck, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr Joh. C. Brech, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Dr W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Almelo; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr J. Ridderbos, Kampen; Dr J. C. Röllmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gornichem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smij, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna Jacoba Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Druckers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenl. en Ned.-Indië f7.50 (voor Amerika \$3) p. jaar.
Advertentieën: 35 ct. p. regel, familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: De Kerk in de groote steden II. — 171 de Schrift. — Uitsluiting (1 Cor. 5:7) — Kerkelijk leven: De aanval van Dr Visser 't Hooft. — Uit het Politieke en Sociale leven: Nog eens de kindertoeslag — Zending en Evangelisatie: De Federatie van Chr. Vereenigingen van en voor Vrouwen en Meisjes. — Literatuur en Kunst: Christendom en Kunst III. — Pers. — Stommen uit onze Kerken. — Kerknieuws.

DE KERK IN DE GROOTE STEDEN.

II.

In het eerste artikel is gewezen op de groote heilsoffende van de stadkerken, omdat zij haar taak te volbrengen hebben in de centra van cultuur en wereldleven. Tevens is een aanvang gemaakt met de gevaren te tekenen, die de stadkerken bedreigen. Reeds is genoemd het gebrek aan voldoende predikanten, het gebrek aan kerkgebouwen, en de onverschilligheid voor de kerk, zich opmakend in het slechte kerkbezoek.

Door Dr Harrenstein wordt in zijn dissertatie nog een vierde gevaar genoemd. Hij wijst bijzonder op de ongedeeldheid en massaliteit van de kerk in de groote steden, en om verschillende nadeelen op, welke deze ongedeeldheid voor het kerkelijk en geestelijk leven met zich medebrengt. Een eerste nadeel geldt wel de prediking des Woords, want deze geschiedt in de massale stadskerk aldus, dat de dienaren des Woords rondpreken, en, waar ze in alle kerkgebouwen moeten verschijnen, gedurig door de gansche stad zwerven, en door de geheele gemeente gehoord worden.

Is dit stelsel dan niet profijteloos?

Velen onder ons meenen van wel, en het blijkt mij gedurig, dat bij de meesten de gedachte van de z.g. parochievorming afstuit op deze bedenking, dat dan het rondpreken zal ophouden, en men genoodzaakt zal zijn iederen Zondag denzelfden predikant te hooren. En... daar willen onze stedelingen voor het meerendeel niet aan. Zij hebben tot nu toe, boven de dorpsgemeenten, het voorrecht genoten, dat zij meer dan één dienaar des Woords bezaten, en hunner was het privilege om van meer dan één talent en één gave te kunnen profiteren, en dat privilege geven zij niet prijs. Tot dat „dorpelijke” standpunt begeert men niet af te dalen. Een stadsgemeente heeft, zoo zeggen ze, onderscheidene gaven noodig, en zij vindt met haar vele geestelijke behoeften en haar talrijke vragen van allerlei aard, in een of hoogstens twee dienaren des Woords geen bevrediging. In haar moeten meerdere, elkaar aanvullende, krachten arbeiden. Van alle zijden moet de gemeente ontwikkeld en opgebouwd worden, en juist het rondpreken der verschillende domini's heeft ten gevolge, dat er objectieve en subjectieve, mystieke en sociale, eenvoudige en meer geleerde, jongere en oudere, democratische en conservatieve voorlichting gegeven, en in alle nooden van het groote stadsleven voorziening geboden wordt.

Dit argument klinkt zeer schoon.

Er zit ook een kern van waarheid in.

Eenzijdigheid is ook tot schade van het geestelijk leven.

De Heere wil dat alle gaven, die in ons zijn, opgewekt worden, doch moet dat geschieden in den weg van rondpreken? Mij niet, en er zijn tegen dit zwerf-stelsel zooveel bezwaren in te brengen, dat alle voordeel en winst, die aan deze methode verbonden zijn, voor deze nadeelen wegsnelen als de sneeuw voor de zonnwarmte.

Welke die bezwaren zijn?

Dr Harrenstein wijst eerst op het gemis aan contact tusschen den dienaar des Woords en de gemeente, welk contact noodig is voor de richtige vervulling van het ambt. Dit ambt toch brengt mede, dat de herder niet alleen de kudde in haar geheel bewaakt, en naar grazige plekken leidt, doch

ook over de schapen afzonderlijk de wacht houdt, en zooveel mogelijk ieders nooden en behoeften zoekt te verstaan. „Een herder, zegt Dr Kuiper, die alleen grazige plekken aan zijn kudde aanwees, en verder niet naar elk schaap omzag, zou eenvoudig geen herder, dien naam waard, zijn.” Individuele zielzorg is eisch, gelijk ook de groote Herder der kudde Zijn schapen bij name kent, en dan alleen draagt de pastorale arbeid rijke vrucht, wanneer er een geregeld en nauw contact is tusschen dienaar en gemeente.

Die eisch geldt ook voor de prediking des Woords. Deze prediking moet zich aansluiten aan de behoeften der hoorders.

Zij dient te rekenen met de vragen, welke in hun hart zijn, en met den strijd, die in hun midden gestreden, en de levensmoeiten en levensspanning die in hun kring gevonden wordt. Anders is de bediening des Woords te algemeen. Zij komt in de lucht te hangen. Zij houdt te weinig verband met de levenspraktijk. Zij is niet werkelijk genoeg, en alleen wanneer er kennis is van de bijzondere nooden der schapen, kan de gemeente door de verkondiging des Evangelies vermaand en bestraft, bemoeid en getroost worden.

Doch hoe is thans de toestand?

Deze, dat een dienaar des Woords slechts eenmaal in de drie of vier of vijf weken in zijn eigen wijkkerk optreedt, en de andere Zondagen door de gansche stad zwervt, en dus preekt voor een gehoor, dat hem van nabij niet bekend is. Slechts een zeer gering aantal keuren mag hij het Woord bedienen voor hen, met wie hij door ziekenbezoek etc. in nauwere aanraking komt, en een gevolg van dezen toestand is, dat „de prediking te algemeen blijft, en niet het specialiseerende karakter kan dragen, dat den dienst des Woords zoo krachtig maakt”.

Men treedt meer op voor een gehoor.

Van voor „eigen gemeente” te preeken is geen sprake.

Verband tusschen den arbeid in de week en des Zondags is schaarsch, en de kansel staat veel te ver van den pastoralen arbeid in de gezinnen.

Er is echter nog een bezwaar.

Niet alleen lijdt de prediking onder dit contact-looze, doch ook de gemeente, want zij wordt niet naar regelmatig vaste lijnen bearbeid en gebouwd. Ik bedoel hiermede natuurlijk niet, dat in de prediking in de stadkerken de principiële lijn zou ontbreken, doch door het rondpreken is in den dienst des Woords geen eenheid. Iederen Zondag krijgt de gemeente een anderen predikant te hooren, en nu eens beluistert zij b.v. den Catechismus zoo en dan weer op een andere wijze, en zoo krijgt, zegt Dr Harrenstein terecht, de prediking voor haar het karakter van stukwerk. De samenhang ontbreekt. De lijn wordt gemist, en dit moet tot schade uitloopen van de hoorders, wat ook de praktijk bewijst. Want in plaats van veelzijdig ontwikkeld te zijn, en door het rondpreken op alle terrein geoefend en bekwaamd te wezen, staat over 't algemeen de stadskerk in kennis en belijndheid, in meeleven en geestelijke belangstelling beneden de dorpskerken, die het privilege der veelzijdigheid missen, en zich met één predikant moeten tevreden stellen.

Zoo is de praktijk.

Deze heeft m.i. geleerd, dat het rondpreken en het gemis van eenheid niet profijteloos is voor ons kerkelijk en geestelijk leven, en het is dan ook geen wonder, dat meerderen in onze stadsgemeenten één bepaalden dienaar des Woords volgen. Natuurlijk mag dit niet uit onheilge motieven geschieden, en is het scherp te veroordeelen, wanneer het met niet-achten van de andere predikanten gepaard gaat, maar er zijn er ook, die terwille van meerdere geestelijke eenheid en vastheid, geregeld de prediking van één dienaar des Woords hooren. En

is dit zoo vreemd? Ik bewonder tenminste wel eens de geestelijke magen, die telkens iets anders kunnen verdragen, en wanneer men het „naloopen” wil onderdrukken, moet men de massaliteit breken.

Anders blijft het bestaan.

En blijft ook in stand het „onloopen” van predikanten, wat scherper dient afgekeurd te worden, want het kerkelijk leven heeft meer aan hen, (en 't zijn meest jonge menschen, die uren willen loopen om „hun eigen domini” te hooren), dan aan die andere categorie, welke vroom verklaart altoos slechts in één kerkgebouw te kerken, doch bij de minste warmte of koude thuis blijft, en in 't geheel niet verschijnt, wanneer er geen domini optreedt naar haar believen.

Echter, zal het steden-euvel van de verschillend bezochte kerken en de met meer en minder gehoor bedeelde predikanten niet even sterk in de „parochiekerk” woekeren? Ik geloof het niet. De ervaring in kerken als Watergraafsmeer, Overtown, Feijenoord etc heeft bewezen, dat als men eigen kerkelijk leven met eigen dienaar des Woords etc. etc. bezit, de leden heel spoedig gewend worden om eigen predikant te hooren, en er is dan geen gelegenheid meer voor allerlei vergelijking en tegen elkaar opwegen, wat thans aan de waardeering zooveel schade doet. En al zal de overgangstoestand eenige moeite kosten, en al zullen onze stedelingen zichzelf moeten overwinnen om zich binnen de grenzen eener parochie te beperken, ik heb de vaste overtuiging, dat hij ernstige beaardiging de bezwaren spoedig uit den weg worden geruimd, en het meerendeel weldra in het gareel loopt.

Nog op een laatste punt wil ik de aandacht vestigen.

Niet alleen is de massaliteit tot schade voor de prediking en de gemeente, doch zij eischt ook teveel van de dienaren des Woords. De wandelingen, die het rondpreken met zich medebrengt, zijn dikwerf van dien duur, dat weinig gemeenteleden ze willen maken, terwijl de gemeente geen ingezonken prediking verwacht, die vermoedelijk verraadt, maar een preek, welke tintelt van leven en kracht en bezieling.

Wat is hiervan het gevolg?

Dat men de toevlucht neemt tot de tram.

Tot ergernis misschien van dezen en genen, doch houdt uw erlik voor u, zoolang ge zooveel van uw domini's vergt. En laten degenen, die b.v. bezwaren koesteren tegen het gebruik van een rijtuig, bedenken, dat ze, indien het hun gaat om de rust van het paard, meer medelijden hebben met de poelen van het dier, dan met de beenen van hun herder en leeraar, die anders deze afstanden wandelen moet.

Ik bedoel hiermede allermint een oratio pro domo te houden.

Ik wijs alleen op de nadeelen, die uit het zwerfstelsel voor de dienaren des Woords voortvloeien, en dan zwijg ik nog over het feit, dat mede door dezen gang van zaken, de predikantsgezinnen, die den huisvader toch al zelden zien, ook des Zondags zijn tegenwoordigheid uren moeten missen.

Doch dit is het ergste niet.

Het geestelijk belang weegt zwaarder.

Het contact en de eenheid in geestelijken opbouw zijn van veel meer belang, en voornamelijk om die beide pleit ik met Dr Harrenstein voor de verbreking van de eene, ongedeelde, massale stadskerk.

De massaliteit wordt door meer bezwaren gedrukt.

Omdat de kerk zoo groot is, zijn de leden voor het overgrote deel aan elkander vreemd, en leven naast elkander voort. Het eene stadskwartier staat ver en los van het andere. De eenheid is zoek, en het toezicht op elkander kan alleen geoefend

worden in een kleinen kring menschen, die men door vriendschap of buurtschap of maatschappelijke aanraking kent.

Doch niet alleen het toezicht op elkander leidt schade.

Ook het ambtelijk toezicht en de oefening der tucht kan niet tot haar recht komen, als in kleine kerken, omdat er eenvoudig geen controle is te houden. Er valt bijna niet te constateeren of het kerkbezoek en de viering van het Avondmaal geregeld plaats vindt, want men kan ook in andere kerkgebouwen de prediking bijwonen, en hoewel zijn er reeds onopgemerkt steeds ontrouwer en ontrouwer geworden. Velen zijn, ondanks al den arbeid, welke door de ouderlingen verricht wordt, in de massa verloren gegaan, en voor menig een is de groote stad en het groote-stadskerkelijk leven de weg geweest, waarin hij al verder en verder afwaarde.

Ik denk hierbij ook aan de kerkeraden.

Deze zijn eigenlijk veel te groot.

Een vergadering van ruim vijftig of bijna honderd man moet over verschillende zaken oordeelen en beslissingen nemen, en vaak geldt het quæsties, waarmede alleen de wijkouderlingen op de hoogte zijn. En toch draagt de gansche kerkeraad de verantwoordelijkheid, en toch werken alle leden tot de oefening van de tucht mee, wat noodzakelijkerwijs tot minder gezonde toestanden moet leiden, en of de verantwoordelijkheid veel en veel te zwaar maakt, of de oppervlakkigheid in de hand werkt. Wat is er in den laatste tijd niet geklaagd over onjuiste attestaties, die door kerkeraden uit de groote steden verstrekt waren, en wat moeten wij vaak bekennen, dat we de menschen te weinig kennen! En nu stem ik terstond toe, dat door geregeld en getrouw huisbezoek dit euvel wel voor een niet gering deel kan verholpen worden, en een goed kaartregister de wanorde vruchtbaar tegengaat, doch met al deze schoone maatregelen wordt het kwaad niet weggenomen, en blijft onze ongedeelde stadskerk het gevaar lopen van te worden een luxe-editie van de z.g.n. volkskerk. (1)

Ik zou nog meer kunnen spreken over het gebrek aan meeleven bij kerkelijke verkiezingen b.v., en over het tekort aan onderlinge liefde en overgeevenheid, en over de te groote catechisaties in de steden, doch ik zal het beeld, dat ik schets, niet donkerder kleuren. En nu weet ik wel, dat het in de dorpskerken ook niet altijd couleur de rose is, en er ook menige kleine gemeente gevonden wordt, waar de dood in de pot is, maar over 't algemeen is de toestand in de stadskerken minder gunstig dan op 't platteland. Met alle waardeering voor 't vele en zeer vele goede wat de stadskerk biedt, en met oprechte dankbaarheid voor alles, wat onze getrouwe Verlossendgod ons nog laat en schenkt, kan ik den toestand niet anders zien, en ik bevind mij niet dit oordeel in het gezelschap van mannen als Dr. Kuyper en Dr. Bavinck, die reeds voor jaren gepleit hebben voor reformatie.

Laten de oogen toch voor de gevaren opengaan!

Laten we uit onze zelfvoldaanheid ontwaken!

Het gaat om de positie van Christus' kerk in de menschenwereld, en dies om de eer van onzen Koning, en zal de groote stadskerk getrouw zijn aan de roeping, waarmee Hij haar roept, dan moet er een omkeering in haar plaats vinden. Hervorming is dringend noodzakelijk. Ingrijpen is een oogenblikkelijke eisch, en waar de kennis der verlossing pas te grijpen is door de kennis der ellende heen, teekende ik den tegenwoordigen toestand in zulke sombere verven.

Misschien zal men mij van overdrijving betichten.

Men zal tegenover de schaduwsijden tal van lichtpunten aanwijzen, en, Gode zij dank, die zijn er, doch aan overdrijving maak ik mij niet schuldig. Wie onbevange de practijk aankijkt stemt mij dit toe, en hij zal, zoo hij het nog niet deed, met ons zinnen op verbetering en reformatie, waartoe we om Christus' wille geroepen worden.

¹⁾ vgl. b.v. wat Dr. De Moor zegt in zijn afscheidsprek in Amsterdam, p. 10.

K. D.

UIT DE SCHRIFT.

Uitzuivering.

Zuivert dan den ouden zuurdeesem uit, opdat gij een nieuw deeg zijt, gelijk gij ongezuurd zijt. 1 Corinthië 5:7.

Reformatie is uitzuivering.

Gelijk de apostel Paulus de reformatietaak voor de Corinthische gemeente omschreef: „Zuivert dan den ouden zuurdeesem uit“.

Deze zinspeling op het oude Joodsche paasgebruik zullen Paulus' lezers wel begrepen hebben. Gelijk de Israëlieten in den nacht van Paschen bij de pijnlijk-zorgvuldige verwijdering van alles wat aan gezuurde spijzen in hun woning mocht overgebleven zijn, herinnerd werden aan hun heilige roeping om zich te reinigen van elke geestelijke bezoedeling door hun Egyptische leven, zoo moesten ook de Corinthische Christenen uitzuiveren uit hun geestelijk en kerkelijk leven alles wat de heiligmaking door den Geest van Christus in den weg zou kunnen staan.

Bij dien ouden zuurdeesem, dien ze hebben uit te zuiveren, kunt ge denken aan het ellendige seculisme, dat Corinthië's leven doorwoekerde. Of aan de dwaze overschatting van buitengewone gaven des Geestes bij inzinking van heilige liefde. Of aan de verslappung der tucht in het rustig laten begaan van den bloedschender.

De gemeente is, al roemende, aan het verzuren. Er is voor haar alleed redding, als ze opnieuw haar reformatietaak verstaat.

Ze is deze: „Zuivert dan den ouden zuurdeesem uit“.

Deze taak der uitzuivering wordt door den apostel bij het hart van zijn lezers aangedrongen door de bijvoeging: „gelijk gij ongezuurd zijt“.

Dat klinkt op het eerste hooren wel wonderlijk. Zoo wonderlijk, dat de wijze menschen het den apostel wel willen verbeteren en willen lezen alsof er stond: gelijk gij ongezuurd behoort te zijn.

Maar deze verbetering is verminking. Het moet er blijven staan precies zoo als het er staat. En zoo is het goed.

De gemeente moet worden, wat ze is.

De ongezuurde gemeente moet in den weg der uitzuivering ongezuurd worden. Een nieuw deeg. Gelijk gij ongezuurd zijt.

Want de gemeente van Christus is in Hem volmaakt, een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk. Deze brief is gericht „aan de gemeente Gods, die te Corinthië is, den geheiligden in Christus Jezus, den geroepen heiligen“.

Dit is nu haar levenstaak: worden wat ze is.

Daurin wordt het levende leven van de gemeente van Christus openbaar.

De ongezuurde gemeente moet ook ongezuurd worden.

Daartoe is haar reformatieroeeping: „Zuivert dan den ouden zuurdeesem uit“.

Reformatie is uitzuivering.

Nog altijd.

Soms schijnt het alsof reformatie zou zijn een streven naar interessante nouveauté's op kerkelijk gebied, een speuren naar modesnuffjes in het kerkelijk magazijn.

Reformatie is allereerst verwijdering van al wat de levende ontplooiing van het geloofsleven in den weg zou staan. Uitzuivering van al wat, aan het geestelijk leven der gemeente innerlijk vreemd, toch als een zuurdeesem dat leven heeft doorgist. Verwakkering om als een heilig volk openbaar te worden in een onheiligen tijd en in een onheilige omgeving.

En nu moet er naar den deesem gezocht, die bezig is het leven te doorzuren.

Dan is er, ook nu wel, de partijzucht, die de gemeente van Christus uit elkander scheurt. Dan is er, ook nu wel, de zelfverheffing bij klimmend liefdesgebrek. Dan is er, ook nu wel, verslappung van tucht, waar men vroeger ernstig om tucht naar het Woord des Heeren riep.

Dan is er, ook nu, zuurdeesem, soms al heél oud, waarvan het apostolisch woord ook ons nog geldt: „Zuivert dien toch uit“.

Om te worden, wat ge zijt.

Een nieuw deeg. Gelijk gij ongezuurd zijt.

Hierbij dreigt nu het gevaar, dat zij, in wier ziel de reformatieroeeping weerklinkt, den zuurdeesem zoeken allereerst in ander leven.

Ons hart is nu eenmaal listig genoeg om het Woord des Heeren in de eerste plaats voor den naaste te hooren en op den broeder toe te passen.

Alle roepen om reformatie wordt holle, ijle klank, als er niet in doortrikt de kreet van eigen, om nieuwe zuivering worstelend zieleleven.

De apostel, die zelf „loopt, niet als op het onzekere en kamp, niet als de lucht slaande“, mag hopen dat de zuiveringstaak, die hij den Corinthiërs voorstelt, niet zal worden afgewezen.

Maar hij „bedwingt“ dan ook „zijn lichaam en brengt het tot dienschaarheid om niet eenigszins, maar hij anderen gepredikt heeft, zelf verwerpt te worden“.

Gelijk hij ook vrijmoedig aan zijn Corinthische lezers durft schrijven (9:26, 27).

En als hij onder de Corinthische Christenen zuurdeesem zoekt te verwijderen, wendt hij zich tot den hem persoonlijk naasten kring.

Niet de Apollos-partij, niet de Céfas-groep, maar juist zij, die zich naar Paulus noemen, moeten het scherpst verwijt over hun liefdeloos scheuren van de gemeenschap in Christus uit Paulus' brief lezen (1:13 v.v.).

Daar zoekt hij zuurdeesem. Om dien uit te zuiveren.

Deze uitzuivering is geen eigenwillige, wettische zelfveredeling.

Het is: worden, wat we zijn.

Gelijk gij ongezuurd zijt.

Alleen de inwoning des Heiligen Geestes in de harten werkt de ware kracht tot heiligmaking, dringt tot vernieuwing van gezindheid en reiniging van leven.

De Geest is het, die levend maakt, die den ouden mensch doet sterven, om den nieuwen te doen opstaan, en het leven doet verliezen om het te behouden.

Wettische zelfreiniging poetst wel het buitenste van den drinkbeker schoon, maar laat den inhoud onaangetast, pleistert den buitenmuur van het graf blank, terwijl daarbinnen het verderft voortwoekert, en de lijkenlucht blijft walmen.

Alleen de heilgende kracht van den Geest brengt en zet tot innerlijke uitzuivering van wal in persoonlijk en gemeenschappelijk leven doorgist.

Zoo komt er feest.

Het feest der ongezuurde brooden.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

De aanval van Dr. Visscher.

VIII.

De aanval van Dr. Visscher is psychologisch te verklaren uit den wensch om gebroken evenwicht te herstellen.

Zijn lont is, dat hij een zaak van tekstonderzoek opblaast tot een kwestie van Schriftcritiek.

Wij stellen daar tegenover, dat hij de Gereformeerde Kerken, en inzonderheid Dr. H. H. Kuyper, ten onrechte beschuldigt, zich op de lijn der Schriftcritiek te bewegen.

Wij bewezen met de eigen woorden van Dr. H. H. Kuyper, dat zijn bewering in zake het Markus-slot op tekstonderzoek gegrond is.

De eigen geschriften der bijbelschrijvers zijn er niet meer. De handschriften geven wat door anderen werd overgeschreven.

Hierin komen vele varianten (verschillen) in lezing voor. Deze zijn gewoonlijk zeer onbeduidend.

De groote moeilijkheden concentreeren zich bij het tekstonderzoek om Markus 16:9-20; Joh. 7 vs 53-8:11 en 1 Joh. 5:7.

Hierover boeracht onder geloovige geleerden geen eenstemmigheid. Prof. Bavinck b.v. noemde reeds in 1897 de echtheid van 1 Joh. 5:7 twijfelachtig. Toch sloeg Dr. Visscher toen geen alarm.

Wat nu het Markus-slot betreft, hierover is niet nu pas, maar van de eerste eeuwen der Christelijke Kerk al verschil van opinie. Mannen, die aan geen Schriftcritiek dachten, meenden het op grond van het tekstonderzoek te moeten loslaten. In de heide oudste handschriften komt het niet voor.

Toch houden wij voor ons aan de canonicheit ervan vast. En wel voornamelijk, omdat er een getuige is voor de echtheid van dit slot, die leefde vóór het oudste ons bekende handschrift werd geschreven.

Op een andere vraag: of het van Markus zelf of van een ander is, mochten wij niet ingaan. Dit behoefde ook niet, omdat dit niet in het geding is. Prof. Visscher toch laat doorschemeren, dat hij het Markus-slot beschouwt als door een ander geschreven en ook prof. Kuyper spreekt het waarschijnlijk daarvan uit.

De heide hoogleraren staan daarom niet voorover van elkaar als Dr. Visscher wil doen gelooven.

In zijn beroep op autoriteiten als Dr. Kuyper en Zahn is Dr. V. wel zeer ongelukkig. Uit woorden van den eerste trekt hij een onjuiste conclusie en die van den laatste schijnt hij te haastig te hebben gelezen.

Ook zijn beroep op de vaders handt geen steek. In zake het tekstonderzoek wijkt prof. Visscher af en van het reformatorisch beginsel, gelijk dat bij Calvin wordt gevonden en van het reformatorisch resultaat n.l. wat het auctoriteitschap van het Markus-slot aangeht.

Daarintegen houden onze kerken (ook prof. Kuyper) aan dat reformatorische beginsel vast, al komen sommigen of velen betreffende het Markus-slot tot een ander resultaat dan de vaders.

Voor een nieuw raadsel plaatst u Prof. Visscher, als hij zich beroept op de belijdenis.

Hij gaat niet tot de Geloofsbelijdenis terug, gelijk die door de Synode van 1618-19 is vastgesteld, maar tot een uitgave op last der Waalsche Synode van 1667.

Onwillekeurig vraagt men zich af, wat wij met deze laatste te maken hebben.

Onze kerken hebben de Drie Formulieren van Eenigheid, waarvan de tekst nauwkeurig door Prof. Rutgers is nagezien.

Waarom dan Prof. Visscher die Fransche uitgave heeft opgeschommeld?

De reden daarvan geeft hij op in deze passage: „Hoe onwedersprekelijk dit is, wordt uit de officiële door de wettelijke kerkelijke vergaderingen goedgekeurde teksten der belijdenis duidelijk. Voor mij ligt de uitgave gepubliceerd op bevel van de Synode der Waalsche kerken gehouden te Leiden 14 Sept. 1667. La Confession de foy des Eglises Reformées des Pays Bas représentée en deux colonnes, l'une portant la confession ancienne et l'autre la révision qui en été faite au Synode National de Dordrecht, l'an 1619 etc. Onder de oudste confessie zijn de schriftuurplaatsen bij elk artikel aangegeven, waarop de belijdenis zich grondt. In het 26ste en 35e artikel wordt daarbij verwezen naar Marcus 16:19 en in het 34e artikel naar Marcus 16:16. Hoe dus de belijdenis tegenover het slot van het Marcusevangelie staat is niet twijfelachtig. In overeenstemming daarmede wordt dan ook door de Synode van Dordrecht in de 175e sessie, toen zij handelde over den doop van bejaarden, een beroep gedaan eveneens op Marcus 16:15 en 16. De belijdenis erkent dus ook het slot van Marcus als Gods Woord en wie dit slot verwerpt als onecht, is dus met haar zonder eenigen twijfel in onverzoonlijken strijd“.

Prof. Visscher had dus die oude Fransche uit-

gave ne-
denis st-
Maar
sche Sy-
ken bin-
Ook
hij een
plaatst
Hij h-
toonen,
Markus
Maar
Het n-
hij het
hoofd
Onz-
Markus
Waar
beroepen
Dan
gestaan.

Laten
De k-
leeren,
lid der
Wordt
Moet h-
Prof.
woord;
stemm-
zin ver-
door uit
worden
teerd, n
vrijheid
haling
licht“.
En p-
Prof. B-
belijden
den He-
zwaar
kan wo-
en noer
Dr. Viss-
met art-
Ook
belijden
belboek
Visscher
psalmen
menige
Men
de Ned-
van Hal-
meldt, l-
dat dez-
mag nu
sing is
Zoo:
Een
belijden
Of w-
Prof.
meedeel
Toch
belijden
Zou
werken,
Gerefor-
Zou
zijn wil
Toch
we niet
Tot l-
Waar
Loops
te gaan
belijden
toe Pro-
Voora-
den jon-
spanner
lenhos
der G-
eisch.
Tot v-
ken va-
zondere
op na-
Than-
onze h-
Daar
worden
denis i-
Maar
slot nie-
Hoeze-
pleiten.
Al z-
het Ma-
niet on-
den ze-
Doop d-
houdt.
Al z-
de brie-
doet d-